

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу Петяк Олени Віталіївни
«Психологічні особливості дефініції ревнощів та їх корекція у шлюбних
партнерів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 053 «Психологія»

Ключем до вирішення наукової проблеми стає вдало вибрана тема. І той факт, що визначена тема відображає не лише певні прогалини наукової реальності, але і віддзеркалює соціальні проблеми сучасного суспільства та міжособистісної взаємодії шлюбних партнерів – свідчить про потужну наукову інтуїцію дисертантки. Дисертаційна робота О. В. Петяк присвячена вирішенню актуального наукового завдання – експериментального вивчення соціально-психологічних та особистісних особливостей шлюбних партнерів, які можуть сприяти появі негативних проявів ревнощів. Авторкою здійснено ґрунтовне дослідження дефініції ревнощів у партнерів, які перебувають в офіційному шлюбі, а також розроблена програма психологічної корекції прояву ревнощів «Антиревнощі».

Важливим результатом роботи, який викликає у нас справжній інтерес, є те, що психологічна складність феномену ревнощів шлюбних партнерів визначила різноманітність емпіричних і теоретичних підходів до їхнього дослідження. Структура роботи відповідає меті дослідження та поставленим у ньому завданням, аналіз її за розділами дозволив виділити основні наукові результати, отримані здобувачкою у ході дослідження, які характеризують теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи Олени Віталіївни.

У дисертації авторка пояснює, що проблема розуміння дефініції ревнощів у стосунках шлюбних партнерів є досить широкою та узагальнюючою, оскільки вона вивчається в різних наукових сферах (у психології, філософії, етиці, соціології, культурології, педагогіці, кримінології тощо). Аналіз наукових праць засвідчив, що останнім часом можна спостерігати, що стосунки шлюбних партнерів отримали досить пильну увагу наукового світу.

Структура та зміст роботи. У вступі до дисертації О. В. Петяк коректно та виважено представила актуальність теми, об'єкт, предмет дослідження, сформулювала мету та завдання, що цілком відповідають обраній проблематиці та змістовно розкриваються як у теоретичній, так і в емпіричній частинах роботи. Особливої уваги заслуговує наукова новизна та практична цінність отриманих результатів. Наведені відомості щодо апробації роботи, особистого внеску здобувачки та публікацій якісно доповнюють наукове дослідження. Розкриваючи основний зміст дисертації, авторка у її розділах логічно та послідовно виклала матеріал дисертації відповідно до мети та поставлених завдань.

В розділі 1 зацікавлює огляд робіт за тематикою дисертаційної роботи, де також визначені напрямки та основні задачі дослідження. Олена Віталіївна ґрунтовно проаналізувала теоретико-методологічні засади дослідження психологічних особливостей проявів почуття ревності у шлюбних партнерів. Доволі потужним і продуктивним слід визнати також аналіз основних чинників ревності шлюбних партнерів, структурних компонентів, психологічних механізмів та функціональних особливостей цього почуття.

Розділ 2 присвячений емпіричному дослідженню психологічних особливостей прояву ревності у шлюбних партнерів: представлена методологія наукового дослідження прояву почуття ревності, розроблений та апробований методичний інструментарій визначення рівнів ревності – авторський опитувальник діагностики загального рівнів ревності та їх окремих компонентів, здійснено емпіричне дослідження дефініції ревності та проведений аналіз отриманих результатів. У розділі також запропонована характеристика авторської класифікації типів ревності (когнітивного, поведінкового та емоційного), представлені особливості їх проявів та діагностики.

В розділі 3 розроблена та апробована програма психологічної корекції прояву ревності у шлюбних партнерів «Антиревності», що спрямована на психологічну корекцію ревності у шлюбних партнерів. Ефективність

застосування даної програми підтверджено позитивною динамікою зниження рівнів ревнощів шлюбних партнерів, статистично значимими відмінностями результатів експериментальної та контрольної груп.

Висновки, які робить здобувачка, співвідносяться з поставленими завданнями, змістовно на якісному рівні узагальнення відтворюють отримані результати як теоретичного, так і емпіричного дослідження. Додатки оформлені згідно з встановленими правилами та коректно доповнюють зміст дисертаційної роботи. Як особливу позитивну властивість дисертації О. В. Петяк можна додатково відзначити високий науковий рівень мови її викладення, що відповідає усім канонам академічності.

Варто відзначити високий ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків дисертаційної роботи Олени Віталіївни, реалізований за допомогою застосування широкого спектру теоретичних та емпіричних методів дослідження.

Надійність та вірогідність результатів дослідження забезпечується методологічним обґрунтуванням його основних положень, використанням у роботі методів, адекватних меті і завданням дослідження, наскрізним характером зв'язку між етапами дослідження, репрезентативністю вибірки, відповідністю діагностичного інструментарію критеріям валідності та надійності, наявністю математичних методів для обчислювання експериментальних даних, апробацією результатів дослідження на ряді наукових та науково-практичних заходів.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в наступному:

1. Здобувачкою вперше запропоновано визначено, обґрунтовано й експериментально перевірено психологічні особливості полідетермінованості емоційного наповнення змісту ревнощів, а саме комплексом суб'єктивних та об'єктивних чинників. Визначено, що серед об'єктивних чинників провідну роль відіграє статева приналежність шлюбних партнерів. Серед суб'єктивних чинників визначена головна роль емоційної і ціннісної сфер респондентів,

зокрема встановлений обернений взаємозв'язок між самооцінкою членів подружжя і рівнем прояву ревнощів у сімейних відносинах шлюбних партнерів.

2. Розроблений Оленою Віталіївною авторський опитувальник діагностики загального рівня ревнощів шлюбних партнерів та їх окремих компонентів (когнітивного, емоційного та поведінкового). Запропонований опитувальник створений українською мовою, з урахуванням індивідуально-психологічних та культурних особливостей чоловіків та жінок, що перебувають в офіційному шлюбі та здатний діагностувати кількісно-якісний показник за кожним із компонентів ревнощів. Дана методика – єдиний інструмент діагностики заявленого феномену, що існує в сучасній україномовній психологічній науці.

3. Створена авторкою програма психологічної корекції прояву ревнощів «Антиревнощі», що включає теоретичні аспекти корекції подружніх стосунків шлюбних партнерів в ситуаціях виникнення і проявів деструктивних ревнощів та збагачує уявлення про них як про особистісний конструкт. О. В. Петяк представила практичне підтвердження зменшення високих та середніх рівнів прояву ревнощів після участі в програмі психологічної корекції прояву ревнощів у шлюбних партнерів, яка передбачає особистісний розвиток та формування способів запобігання деструктивних впливів ревнощів.

4. Запропонувала авторське визначення змісту поняття «ревнощі»; авторка ввела до дефініції цього феномену суттєві ознаки: «феномен негативно забарвленого почуття в міжособистісних стосунках зі складною психологічною структурою, що включає: проблеми із самооцінкою, невпевненість, страх, гнів, заздрість і виникає при реальній чи уявній нестачі любові, уваги, симпатії від коханої або значущої людини та формує стан болісного сумніву у вірності, коханні та відданості партнера».

5. Створила власну типологію та представила характеристику психологічних типів ревнивців відповідно до класифікації ревнощів, яка передбачає існування трьох видів: когнітивного, поведінкового та емоційного.

О. В. Петяк ґрунтовно вивчила основні підходи до розуміння психологічної сутності та особливостей дефініції ревнощів шлюбних партнерів. Встановила, що ревнощі позиціонуються як один із феноменів міжособистісної взаємодії шлюбних партнерів, при якому один з них відчуває уявну або реальну загрозу втрати своєї переваги в якості суб'єкта любові. Розробила авторський опитувальник діагностики загального рівня ревнощів шлюбних партнерів та їх окремих компонентів, а також програму психологічної корекції прояву ревнощів «Антиревнощі», що включає теоретичні аспекти корекції подружніх стосунків шлюбних партнерів в ситуаціях виникнення і проявів деструктивних ревнощів та збагачує уявлення про них як про особистісний конструкт. Зібрані й опрацьовані теоретичні та емпіричні матеріали дисертаційного дослідження Олени Віталіївни можуть бути використані в процесі професійної підготовки фахівців-психологів у навчальних курсах «Психологія особистості», «Вікова психологія», «Диференційна психологія», «Психологія сім'ї», «Основи психологічної корекції».

Зауваження та рекомендації

При загальній позитивній характеристиці роботи можна виділити низку зауважень та пропозицій:

1. У вступі не представлені суперечності щодо актуальності дослідження, які могли б яскравіше та більш ґрунтовно вказати на доцільність наукового пошуку та відсутність даних щодо досліджуваної проблематики у наукових напрацюваннях.

2. Незважаючи на ґрунтовний аналіз основних концептуальних підходів до проблеми дослідження дефініції ревнощів, недостатньо проясненим залишається питання щодо того, якого саме підходу дотримується авторка дисертації у своєму дослідженні.

3. Варто було б на етапі емпіричного дослідження більше приділити увагу висвітленню гендерного аспекту проблеми, що, можливо дозволило б виявити латентні закономірності проявів ревнощів шлюбних партнерів.

4. При характеристиці програми психологічної корекції на етапі формувального експерименту дисертантка наводить ретельно підібрані тренінгові вправи, які, безумовно, сприяють реалізації її мети. Водночас, подекуди залишається недостатньо проясненим, хто є автором зазначених вправ, які з них запозичені в інших дослідників / практиків, а які є повністю авторськими або з авторськими модифікаціями.

5. У роботі недостатньо уваги приділено обговоренню перспектив подальшого дослідження, що відкривають одержані результати.

Зроблені зауваження та рекомендації жодною мірою не зменшують наукової та прикладної цінності отриманих у дисертаційній роботі наукових результатів, а лише засвідчують надзвичайно високий ступінь складності аналізованої проблематики. Дисертаційне дослідження О. В. Петяк на тему «Психологічні особливості дефініції ревностів та їх корекція у шлюбних партнерів», подане на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія», виконане на високому науково-теоретичному і методичному рівні, є завершеною науковою працею з науковою новизною, теоретичним та практичним значенням. Дисертаційна робота оформлена у відповідності з вимогами рівня наукової кваліфікації здобувача, що зазначено у Порядку проведення експерименту з присудженням ступеня доктора філософії (Постанова КМУ «Про проведення експерименту з присудженням ступеня доктора філософії» від 06 березня 2019 року № 167).

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,
завідувач лабораторії загальної психології
та історії психології ім. В.А. Роменця
Інституту психології імені Г.С. Костюка
НАПН України, м. Київ

Вікторія ТУРБАН